

Emmanuel Waegemans, Jurgen De Pillecyn & Etienne Van Neygen (red.), *Filip De Pillecyn Studies IV*, Hamme, Filip De Pillecyncomité, 2008, 239 pp., ill., ISBN 9789080985001 |

Opnieuw heeft de redactie van de *De Pillecyn Studies* ons een rijke, gevarieerde en kwalitatief goede bundel studies aangeboden. Enkele daarvan verdienen zeker nadere aandacht.

Frans-Jos Verdoodt beschrijft de zoektochten vondst van de herinneringen van Alexandre Micha (1837-1919), waarin deze zijn omgang en wandelingen met 'Monsieur Hawarden' of beter gezegd Meriora Gillibrand vastlegde. Het bestaan van de herinneringen was bekend. Zij zijn ook gebruikt o.a voor de verfilming (waar Verdoodt ook nader op ingaat) van de novelle, maar waren zoek geraakt. De hervonden herinneringen zijn afzonderlijk in de rubriek *Ongepubliceerd en vergeten werk* opgenomen. Overigens blijkt ook uit de herinneringen duidelijk dat De Pillecyn een totaal ander boek over 'Monsieur Hawarden' geschreven heeft dan de veel meer historische roman van H.P. Faffin.

Stijn Vanclooster behandelt uitvoerig de receptie van *Mensen achter den dijk*, toch wel De Pillecyns voornaamste werk, of zoals Jean Weisgerber het formuleerde, “*het enige werk van waarde dat de auteur na 1945 heeft gepubliceerd*”. Interessant is dat de kritiek uit de vrijzinnige hoek (liberaal en socialistisch) positiever is dan de katholieke kritiek. De laatste groep maakt veelal een voorbehoud waar het over De Pillecyns kritische opmerking over de kerk en haar dienaren gaat en ook zijn maatschappelijke kritiek roept bezwaren op. Jurgen De Pillecyn gaat in zijn bijdrage *Marcel Jouhandeau en Filip De Pillecyn in Weimar* in op de bezoeken van De Pillecyn en andere Vlaamse schrijvers aan Weimar en andere steden in het kader van de oprichting en uitwerking van de ESV (Europäische Schriftsteller Vereinigung), een nationaalsocialistische tegenhanger van de PEN-club. Recentelijk opgedoken fotomateriaal van de Friese veearts, dichter en sympathisant met het nationaalsocialisme R.P. Sybesma (1899-1975) maakt duidelijk wie er nu wel en niet waren op de verschillende bijeenkomsten. Jouhandeau behoorde met auteurs als Brassilach en Céline tot de Franse schrijversbent die met het nationaal-socialisme koketteerde. De Pillecyns repressieroman *Aanvaard het leven* (1956) is onderwerp van een bijdrage van Kris Humbeek, waarin hij dit werk, zeker geen meesterwerk, vergelijkt met gelijksoortig proza van Ward Hermans en Raf Van Hulse. Centraal staan echter de vrouwen in De Pillecyns roman, de moeder, zijn ex-verloofde en zijn nieuwe relatie Geertje. De laatste is het symbool van de ideale Vlaamse vrouw. Tegelijk verbindt Humbeek in zijn betoog de studie van Klaus Theleweit, *Mannerphantasien* (1977) met het eerder genoemde thema van de Vlaamse vrouw. Theleweit heeft een studie gemaakt van devrouwenbeelden die de Duitse Freikorps soldaten er aan het einde van de Eerste Wereldoorlog op na hielden. De ideale man is standvastig en zich opofferend. De

ideale vrouw is het madonnatype en de slechte vrouw waren in Theleweits studie de ‘rode’, de communistische vrouwen. In *Aanvaard het leven* komen deze stereotypen ook tot leven. De ex-verloofde is uiteindelijk het negatieve, te wereldse en egoïstische type, Geertje en uiteindelijk ook zijn moeder zijn de ideale, zorgzame, zich opofferende stille heldinnen. Het mannenbeeld dat Theleweit schetst en de vrouwentypen zijn zeker in meer van De Pillecyns werk terug te vinden, zoals in *De soldaat Johan*, in *Jan Tervaert*, in *Blauwbaard* en in *Vaandrig Anton Serjacobs*. Het zijn wat betreft de mannenfiguren in zekere mate proto-fascistische figuren.

Curieus zijn ook in de roman *Aanvaard het leven* de beschouwingen van Paul Danneels, de hoofdfiguur, over de naoorlogse situatie. Het is een en al verwording, gevaar van communisme en verval van waarden en normen. Een thema dat ook steeds weerkeert in De Pillecyns *Face au mur*, waarin hij zijn gevangenschap beschrijft. Noch in de roman, noch in *Face au mur* vinden we een behoorlijke reflectie op wat er in de Tweede Wereldoorlog onder het nazi-regime is gebeurd.

Etienne Van Neygen gaat uit van een redevoering die De Pillecyn heeft gehouden in 1957 ter ere van pater Hildebrands *Het Vlaamsgezinde dagblad De Belgische Standaard van Kapucyn Idelfons Peeters, 1915-1919*. Van Neygen gaat uitvoerig in op de geschiedenis van het blad en op de positie van de Vlaamse pers aan het front en in Engeland en in Nederland en Frankrijk. Ook De Pillecyns bescheiden rol in het blad komt aan de orde. Bescheiden, want het blad was hem niet radicaal Vlaamsgezind genoeg. In de rede van De Pillecyn zelf (ook afgedrukt in de bundel) is helaas over de Frontbeweging en zijn rol daarin niet veel te vinden. Interessanter is de aandacht die Van Neygen geeft aan het begrip opoffering. Hij wijst op de Rodenbach- en AKVS-tradities, waarin het beroep op het offer voor Vlaanderen een voorname rol speelde en hij haalt in dat verband

ook een rede uit 1910 aan van Leo De Nayer tot zijn klasgenoten bij het vertrek van het College van St.-Niklaas. Ook De Pillecyn grijpt daar in zijn rede in 1957 naar terug en heeft het over "*dit geslacht van het offer*", wanneer hij refereert aan de Frontsoldaten.

Verder zijn er in de bundel opstellen over *Sint Niklaas* (Brussel 1934), een weinig bekend boek van De Pillecyn, een bijdrage van Godelieve De Pillecyn over haar vaders onder het onbekende werk, een verhaal '*De Dief*', een wat Dickens-achtig Kerstverhaal, en een bijdrage van Pol Hoste over wat De Pillecyns werk in zijn linkse milieu betekende.

[Pieter van Hees]
